

AaëëäUí äyi ò öyðäëéä èèðççëyöyã öóöëü, ýð ççéí í ð÷èí öyðöyí áçðýëänyí áy?

Í Í Ç-èéí aaëëäUí í °ö°è ááéääë, aaëëäUí yñðyã öóöëü òí äòí î ì æéí öyðyãæëèðéä ñóäëäð äyã ç°äë°èéí äèççí Í .Ñçöáààðäð

Ì í í ä è Öëñ äyi ò yãääëòäé öðð öóäöòäáí ù öððð öyi öyæèðñýí þì . Áýöyë çáýý °í ðð°°í , í èéä èéí àì üäðäëäñ àð÷èääð í ü ááéöóäë öàðéí ÷ óèàì èèçç ö°ðñ ñóóðèà áýðæççéý ççýäèççä áàñ áéé. Ýäáýðééí í ýáí ü ääèèä äýäýäýé öýí ÷ ñàí àè í èééýö ááéð. Áäèèä °í ððñ°í çäèéí òççöyí ä ÷ ááéñáí , í äí î ÷ í ðð ñí î ð, öàðéí öààð èä ýì àð öýéáýðöyë, öyðöyí í ðð éí ááéð í ü òççí öyë ýäæöyì öyöyñ ð àèöäèäèä

Öyáééäýð ääèèä öyi ýýö í èéä èéí ñ°ð° ä ççýäýé í ü áóñä äyi ò yãääëòäé öàðüöóéàðäð ð éí ý öéäð î èéä èð àèð áí èí ä÷ ñççèéí æèççäýä í èéäyi ä ççççéýö öí ð í °è° èöýññýí èéäí - Á-ààñ ääðäð ááéäèäð òí äí ðöí èéæááéí à.¹

ÁäèèäUí öèì ààñ í èéä èéí òí äòí ðöí é áí èí í àð óéäç é ááéäèä ççñ÷ áóé áýððð ýýë, àð óé çáí àè í ü àðä÷èèñáí òí äòí èòí î , çí ýð ççéèñ, òççí ÷éýí , ñ ççéí çí ýð ççéèñ, ð óààðäð , ñü ññóèðóóèæ òí äòí ðöí é ö° äèè, öóöëü äýäýéö , ñí í ä òí èèðí é ó÷ðóéæááéä

Áäèèä í ü áóñä äyi ò öyðyã öóöäééäè çí ðéí í ááéäóéèèðäé äyi ò öyðyã í °í ð °óäàð çýðyãýäééí çàñæéí äyi ò öyðyäýé öí èáí î öí é ááéääáí èñí í .

ÁäèèäUí äyi ò öyðyãí ü óèñüí í °ö° ááýèæéí òí äí ðöí é öýñæéäáçðäççéýöçéö èð öyi æýýí èé ö°ð°í ð öyë öí èáí î öí é ááéääá° ð° ä ýí ý í ü öóöäéí óèñüí óèñ ö°ðééí òí äòí ðöí é ááéäèä, òí äòí ðöí é ö° äèèä çáí àèðééæááéä

Áäèèä í ü çí äýñí èé öçðýýí ýýñ öàèüäáçð óèñ, ýäééí çàñäð í °è°è° öçéö çí äýñöyí äàì í àñáí ççýäýé áí èñí í

Ýä ááýèæéä öóäüäàà öóöëü áóñäð î èæääð í ü àðä÷èèñáí òí äòí èòí î , çí äýñí èé ýäééí çàñäð öóöëü äýäýéö , ñí í ä í ýí öí èèðí èòí é äýæöñ öí äí ðöí èèñí í ááéí à.

ÁäèèäUí òàððäèð, òàð öçðýý ääðäèð óèñ í ðí óóää òàðèèðáí ääèèäç é ááéäèä áí èí ä÷ ö° äèèäáóé öýð áóí äàà ð èèæèèðéí ð àòáí äàà ááéäèä óèñ í ðí óóää òàðüöòáí áóé °í ä°ð òççè éí ä öçð÷ èðäýáí ü ýí ç áçðééí ñóäèèääðäð òàðäèäää Ì áí áé óèñüí öóäüä í èéä èéí °ð÷è°í ááéäèèðäèð, çàð çýýèéí ýäééí çàñäð ð èèæèð çäèéí çàðèì öçí äðýé áýððð ýýë áí èí í ö°ðééí ýðð áàðèð áí èí í çàðèðäðáí ü ýí ç áçðééí ð àòí ü ááéäóéèèääñ í èä áí äí èí í ö°ðèéí ç° äð °ð°è, ýðð äàðð, ááéí ä èéýð÷ ääðääöçí ä ñóððäè çýðyãí ü ääèèä, öýýë öàðóóèééí äyi ò öyðyã°ñ°í í ýí ýäýöyã ð óóá í °è°èä° áí ü í èéä ì æí é. Çèéí ýýñ ÷ ääèèäòäé öyi öyö í í ä÷òí é òí äòí èòí î ááéé áí èä ò àèü ÷ óèñüí öóäüä öýð áóí äàà Áäèèäòäé öyi öyö áéä äàñáí òàðäàð áóñ ááéäóéèèä ääèèäèää öáàääç é ááéäèä ì áí áé óèñüí öóäüä ÷ðäè äñóóäè áí èñí î ð ááéí à.

Áäèèäòäé öyi öyö, óðüä÷èèáí ñýðæééýö í ýá çí äñýí àðäè í ü ääèèäUí äyi ò öyðæéäð öóððäé, áçðýí èèðççèæ äyi ò ýóäýäééäí èæòí äòí î, äyi ò öyðyã çéèäñýí ýóäýä í ýá áçðð çí ðèð ýèü äð óààðäðäð í í ääóéèð, äyi áóððóäç é öýí èéä÷ äyi ò öyðyã çéèäñýí äyi ò áóððóðäéä òí îí öäç é ááéð ýäèè äòáí äð ýäèè þì .

¹ НУБ-ын авилгалын эсрэг конвенцийн заалтаас

Ì òí òǎññèéí òóóèü ýðð ççéí í ð÷-èí ãáçðäççéýò

Ààèèãü í ãýì ò òýððæéã èèðççéýò, ð àèææòì ìì ò òýðýã áçððàýèò, ì òðä° í áàéòààèòùí àæèèàæà í ù ìì ððòççé ÝÁØ òóóèüà çààñí ààð ýààæààà Òòòàéí àæèèàæà òýàèéí ýààæàæÝÁØ àæèèàæàí ù çí ðèèò òàí ìì ààòàà ð ààðäèàæàòàé ì ðí òǎññùí òóóèü í ð÷-èí çàòýéãý çí òèòí æ÷-àààòãçé áàéí à. ^a òð° ð òýèáyè ààèèæ÷-áüí àðæ í àðèéñ÷ çí òèí í áàéðóèèèòàí à í ðæáàéòàà òççí òýé òýì òýò àðæ ççéã òòññàñàí ì ðí òǎññùí òóóèééí áí èí ãñðí í ðóé áí èí òãçé áàéí à.

Òòòàééáàè, ààèèæ÷-èà òóóèü áóñ ò° ð° í ð° ìì àààààà ÷° è° òýé áàéðð òóèæ áàéòàà òççí èéã ð àèææòì ìì ò àæèèàæàãáçðýí çí òèòóóèæ° ð° ãçé.

Ì ýáyýéýè ° ð° í ýòãýã í ù ÷° è° è° ìì ° à ýàààãí èí í òèññùí ì ðàèèè áàéáàã Àèááí òòð ààèòàí òýýè òàòóòèééí ãýì ò òýðýã òí èáí ìì òí òèí èáí èà ýðççæéí òàðèèòèàæà òàòàæààã ýààãí ù ýí ý ð° ðèèéí ãýì ò òýððæéã èèðççéýòýã í ì òòí é òççí àðýè ò÷-ðóèæáàéí à.

Òççí ÷-éýí ÝÁØ òóóèüà ° ð÷-è° èò í ðñí í òí é òí èáí ìì òóéáí çí òèò òóóèü òí ìì ì ìì àè° ð÷-è° èèéáí ðóóèààãçé. Òòòàééáàè, Ááí èí ù òòòàé òóóèüà ÀÒÀ-ò ð ààðäèàæàòàé ì ýáyýéýè ° ð° ò çààèòù áí ðèèæàóóèñàí áàéò æð ýýòýé.

Ýðççæéí òóóèü

2008 ì í á í èèò òóóèüà çààñàí òàðüýàèèèüí 192 ýðççæéí òýðýã ì òðä° í áàéòààèòùí àæèèàæà ýáóóèñí ààñí èèò 447 òççí ñýææýí, ýèèàæàã÷-ààð òàòàæàí ð àèææàñàí áàéí à.

Ì òðä° í ð àèææàí ýðççæéí òýððæéí ð èèãýðýèðèéã÷-ççáýè 58 òýððæéã áóð ó í èèò ð àèææàí òýððæéí 30.2 òóàèéãýèèò àççé ýèò çéèàççéýòýýð, 37 òýððæéã áóð ó 19.2 òóàèéã òýðýãýòãçé áí èã ò ñàí àèòàèæàð, 40 òýððæéã áóð ó 20.8 òóàèéã òàðüýàèèèüí ààæó ð èèæççéýòýýð òòñ òòñ ð èéãáýðýæ, 13 òýððæéã áóð ó 6.7 òóàèéã ° ð ò ýðççæéí òýðýã í ýàãýñýí áàéí à.

Ì òðä° í ð àèææàí í èèò ýðççæéí òýðýã ãýì ò òýððæéí òèì ààñ 31.163.874.361 (ãó÷-èí í ýãýí ò ýðáóí, çóóí æððàí áóððàí ñàý, í àèì áí çóóí ààèáí ä° ðá° í ì ýí àà, áóððàí çóóí æððàí í ýã) ð° ð° æéí òí òèðí è ò÷-èðñàí áàéò á° ð° à 4.366.552.469 (ä° ðá° í ò ýðáóí, áóððàí çóóí æððàí çóððààí ñàý, ò ààáí çóóí ò ààèí òí, ð í ýí àà, ä° ðá° í çóóí æððàí ãñ) ð° ð° æéí òí òèðèü àí òðä° í áàéòààèòùí ýàòàà áàðàæàóóèæ 7.050.617.260 (áí èí í ò ýðáóí, ò ààèí ñàý, çóððààí çóóí àððàí áí èí í ì ýí àà, òí, ð çóóí æðð) ð° ð° æéí ýã ççéèèéãáèòççí æýí àæèèàæýý.

Ààèèæ òýì ýýò ççýãýèòýé òí ìì áàéèèààð òýì òýò í ù çð áççí òýéãÀàèèãü í ýñðýã èí í ááí òèã í í òèí í ýðççæéí òóóèü òí ìì ìì àèã òóóèü÷-èèáàè çí òèò çéèèèççæéã òóóèü÷-èèáàè.

Áóñàà òóóèü òí ìì ìì àèéã óýèãóóèáí çí òèòóóèèò

Ì áí áé òèñ 2005 ì í ù 10 áóæàð ñàðùí 27-í ù òðä° ð ààèèãü í ýñðýãí - Á-ùí èí í ááí òèéãñí, ðòí í áàòàèæýý.

Ì ýí òýðãççéí áí - Á-ùí ààèèãü í ýñðýãèí í ááí òèéí çààèòù àí ì í ì è Òèññùí òóóèü òí ìì ìì àèã í èèòççéýò ð ààðäèàæàòàé áàéí à.

Äzǎí yëò

Í yǎ Nǐzǐèèéí æèzǐäyǎ ÀÒǎ-ûí zéè àæèèèàæàæèõyõyí ø zǐ æyõ õàí äèàæ
àææàæàäã Nóaèàà-èéí õóâüä ÀÒǎí ü zéè àæèèèàæàæà ázǐyí yâóóèàõ yðõ çzǐéí
î ð-èí ázǐyí ázǐäyǎzǐ é áàéí à ãyæäzǎ yõyýð áàéí à. Èéí ä í yí òyðzǐ ä Àâèèãí
yñðyǎí - Á-ûí êí í âáí òèòyé - í äyñí èé õóóèü õî ãîí î ì æéáí èéõzǐyõ -èæyëyýð ÓÈÕ
àí õààðèàà õàí äóóèàõ õyðyãýé òèèàð ñàí àè æðææááéí à.